

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

Szállítások szervezése a csapatok harctevékenységeiben

ZMKA Hadtáp tanszék Szerzői Kollektívája

A közelmúltban élénk vita bontakozott ki a folyóirat hasábjain a harctevékenységek alatti szállítások tervezésével, szervezésével és végrehajtásával kapcsolatban. A disputa alaphangját, irányát és alapvető kérdéseit dr. Lapos Mihály vörgy. bevezető tanulmánya adta meg.¹ Az MNHF első helyettes elvtárs átfogóan és rendkívül kritikusán elemezte a harc alatti szállítások területén kialakult helyzetet, nevén nevezte a meglévő problémákat, tendenciózusan jelentkező fogyatékosságokat, s leírta jobbító elképzeléseit, javaslatait a hibák kijavítására. Bár vitaindítója az egész szolgálatot érintő kitekintéssel és igénnyel készült, mondanivalóját alapvetően a végrehajtói szférában uralkodó állapotok megváltoztatására összpontosította, kimondva, hogy „az utánszállítás időbeni megszervezése és végrehajtása egység szinten áll vagy bukik”.² Ennek megfelelően a témában megjelenő vitacikkek nagy része (amelyet jeles szakemberek, parancsnokok hadtáphelyettesek jegyeztek) alapvetően a csapatszintű szállítások problematikáját érintette. Skrabán László ezds. alaptanulmánya³ a csapathadtápban végrehajtható harc alatti szállítások tervezését, szervezését és végrehajtását egy konkrét – „Duna-85” gyakorlaton végrehajtott – vizsgálat alapján értékelte. Eöri Tibor ezds.⁴ írásában a szállítások gondjait szélesebb elméleti alapokon és összefüggésekben vizsgálta, s jutott el a konkrét végrehajtást segítő s javító megoldásokhoz és következtetésekhez. A vitaindító és az alaptanulmányok legfontosabb megállapításaival, javaslataival egyetértve, azokhoz kapcsolódva a polémiát szeretnénk kiszélesíteni, s a háborús szállítási (s mivel csapatszintűről van szó, elsősorban gépkocsiszállítási) feladatok néhány fontos kérdését – a szolgálaton belüli munkamegosztásban elfoglalt helyünkben és tisztünkben kiindulva – az elmélet és a képzés szempontjából szemügyre venni.

Az okokról

A szolgálat felső vezetésének jogos igénye, hogy az anyagi eszközök utánszállításának szervezése és végrehajtása megkülönböztetett figyelmet kapjon a biztosítás rendszerében. Kétségtelen, hogy az elmúlt években (évtizedben?) olyan helyzet alakult ki, ami-

¹ Lásd. dr. Lapos Mihály vörgy.: Az anyagi eszközök utánszállítása. Hadtápbiztosítás, 1986. 1. sz.

² Uo. 4. old.

³ Vö. A szállítások, feltöltések tervezése, szervezése és végrehajtása, a végrehajtás irányítása a harcokcsmagasabbegységek (-egységek) támadó harctevékenységeiben. Hadtápbiztosítás, 1986. 1. sz.

⁴ A szállítások, feltöltések tervezése, szervezése és végrehajtása, a végrehajtás irányítása a gépesített lövészadosztály támadó harctevékenységeiben. Hadtápbiztosítás, 1986. 1. sz.

kor a gyakorlatokon a szállításszervezési kérdések, jelentősebb szállítási feladatok konkrét végrehajtása háttérbe szorult, sőt esetenként eltűnt, s helyét egy papírcentrikus, a gyakorlatot nem szolgáló tevékenység foglalta el. Az okok – s ebben egyetértünk Lapos vögy. elvtárral – rendkívül összetettek: objektív és szubjektív tényezők egész sora járult hozzá a jelenlegi helyzet kialakulásához, az anyag eszközök harc alatti utanszállításának, a csapatok időbeni feltöltésének „elfelejtéséhez”.

A helytelen gyakorlatot „formáló” tényezők közül fontosnak tartjuk megemlíteni alábbiakat:

1. A csapatok háborús anyagi biztosítási rendszerében működő ellátási és szállítási felelősség a gyakorlatban még nem mindig és mindenütt valósult meg, különösen a hadtápszolgálathoz közvetlenül nem tartozó anyagi eszközök (lőszer, harci-technikai anyagok stb.) tekintetében. Erről Skrabán ezds. elvtárs a következőképpen írt: „...nem sikerült még biztosítani az integrált fegyverzetű és technikai szolgálat szállítási igényei kidolgozásáért a személyi felelősséget”. Emiatt éreztetni még hatását az a gyakorlat, hogy a PK HTPH (hadtáptörzs) – a szállítási feladatok időbeni megtervezése érdekében – „magára vállalja” a különböző ellátási számvetések kidolgozását is. Így a PK HTPH idejének, energiájának nagy részét nem a lőszer-, műszaki anyag stb. szállítások szervezésére, hanem bizonyos kiegészítő, saját tervezőmunkájához szükséges ellátási számvetések és résztervek kimunkálására fordítja.

2. A haditechnikai fejlődés, a csapatok szervezeti változásai, valamint a harc megváltozott jellege miatt bihetetlen mértékben megnövekedtek a szállítási feladatok. (Erről a tendenciáról a vitában részt vevők is írtak.) A háborús körülmények között csapatszinten végrehajtásra kerülő szállítási munkákban az egyik legnagyobb feladatot a lőszer szállítása jelenti. A lőszerellátási tervek jelenlegi kidolgozási rendje viszont nagyon hosszadalmas, így a gyakorlatban „egyszerűsítésekkel”, lépéskihagyásokkal történik, amely hátrányosan érezteti hatását a szállítások szervezésében. Ezért – többek között a szállítási feladatok eredményesebb megoldása érdekében is – szükségesnek tartjuk az ez idő szerinti lőszerellátási rend korszerűsítését, a meglevő lőszer-mozgókészletek nagyságának és lépcsőzésének felülvizsgálatát, a rendelkezésre álló szállítókapacitások növelését.

3. A központi szabályzatokban, utasításokban meghatározott szállítástervezési és -szervezési rend, a tervezési okmányok kidolgozása a gyakorlatban alkalmazók számára bonyolultnak tűnik. Ezért azokat félretéve, saját kezdeményezéseket helyeznek előtérbe, ami azzal jár, hogy a szállítástervezéshez szükséges okmányokat nem dolgozzák ki teljes keresztmetszetben, hanem csak olyan mértékben, ahogyan ezt az adott feladat (levezetés alatt álló gyakorlat) szükségessé teszi. Így megbomlik a szállítástervezés rendszere, s a kidolgozott okmányok elégtelensége miatt a PK HTPH (hadtáptörzs) nem tudja megbízhatóan áttekinteni a helyzetet. Ennek pedig az lesz a következménye, hogy a megfogalmazott szállítási intézkedések megalapozatlanná, a feladatok végrehajtása pedig irreálissá válik.

A teljesség kedvéért azonban hozzá kell tenni, hogy az ilyen gyakorlat kialakulásában érezhető szerepet játszott az egységes és elégséges tervezési okmányok, tervezési módszerek kialakításának hiánya is. Nem véletlen, hogy a szolgálatban több helyütt (a szárazföldi seregtestnél, az Akadémián stb.) kezdeményezések és törekvések folytak, folynak a különböző területeken kidolgozott és alkalmazott tervezési okmányok egységesítésére, pótlólagos szabályozására.

³ i. m. 58. old.

4. A háborús körülmények között végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezési munkáinak nagyságrendje, a szállítási feladatok volumene, a végrehajtás feltételei szállítási tagozatonként különbözőek. *A bonyolultság - alapvetően a szervezés és végrehajtás feltételei miatt - annak megfelelően módosul, ahogyan közeledünk a közvetlen felhasználókhoz, a barcoló csapatokhoz.* Ezért nem hanyagolhatók el olyan, a szállítások végrehajtását nehezítő tevékenységsorok (mint például az anyagi készletek ellátás érdekében történő csoportosítása, a löszerek műszeres bevizsgálása, élesítése, hevederezése és rakaszolása stb.), amelyek nem minden tagozatban érvényesülnek egyformán. Az ilyen feladatok tudatos számításba vételére, gyakorlati tapasztalatok szerzésére azonban alig van példa a gyakorlatokon, hiszen ezek elhanyagolásának nincs közvetlen következménye. Ezért a szállítási feladatokat könnyítendő, mind a szállítást szervező, mind pedig a végrehajtó állomány gyakran használ olyan, a reális feladatokat és feltételeket figyelmen kívül hagyó, „áthidaló”, „kedvezőnek tűnő” megoldásokat (mint pl. a tranzitálás, egységakományok képzése, szállítása stb.), amelyek ismerete még nem egységes. *Alkalmazásuk pedig gyakran csak arra jó, hogy velük leegyszerűsítsék a szállítások szervezésének összetettségét, a szállítási feladatok térben és időben való megoldásának bonyolultságát.*

Itt szeretnénk kitérni a tranzitálás problémájára, amelyet a csapatoknál előszeretettel alkalmaznak feszített szállítási feladatok megoldására. *A tranzitálás a szakmai köztudatban gyakran keveredik a tagozatkibagyásos szállítási móddal.* Pedig az után- és hátraszállítási tagozatokban, a mélységből előre haladva, a közbeeső ellátási források tervezett kihagyásával (megkerülésével) végrehajtásra kerülő szállítások nem tranzitálások.

Ilyenkor ugyanis a tervezők az ellátási feladatokat (készletcsoportosítás, rakományképzés, bevizsgálás stb.) tudatosan számba veszik, s azok végrehajtásának idő-, gépjármű-, szakember- és rakodószükségletét a szállítás folyamatában valahol (vagy a gépjármű-oszlopok indítása előtt, vagy az átadás területén) tervezik, s intézkednek azok végrehajtására. Ezzel szemben tranzitálás az érvényben levő ellátási és szállítási rendszerben általában olyan szállítási mód, melynek alapján az anyagi eszközök, a közbeeső ellátási tagozat(ok) érintésével, átrakás nélkül, a járművek tervszerű átcsoportosításával jutnak el a rendeltetési helyeikre. *A két fogalom közötti különbség megértésének hiánya mintegy „felt szabadiást” ad a tervezők és végrehajtók számára a szállítási módszerek alkalmazása tekintetében, s előtérbe helyezi az önkényes, egyszerűbb, kedvezőbbnek tűnő, ugyanakkor esetenként irreális szállításszervezési módszereket, különösen a feszített szállítási feladatok megoldása esetén.* Ennek következtében a gyakorlatokon ugyanazon feladat megoldása érdekében tranzitál a PK HTPH, de átmenő forgalmat szervez (tranzitál) az ellátószervezet parancsnoka is. Emellett ebből a tevékenységből általában kimarad az ellátásért felelős szolgálatiág-főnök, akinek mint szállítatónak még olyan szakmai feladatai is vannak, amelyek végrehajtása nélkül az adott szállítási-ellátási tevékenység nem valósulhat meg teljes értékűen.

5. A PK HTPH-ek, hadtáptörzsek a harc alatti szállításokkal kapcsolatos tapasztalatokat csak a gyakorlatokon szerzhethetik. Azonban a békegyakorlatok levezetési feltételei (erről Lapos vezérőrnagy elvtárs részletesen szövelt), a hadtápj vezető szervek és személyi állomány „hármás” leterheltsége (törzsmunka, tényleges ellátás szervezése, kiképzési-összekovácsolási feladatok végrehajtása) objektíve, a PK HTPH-ek „önállósága” és érdekeltsége pedig szubjektíve nem teszi lehetővé az alapos, a továbbfejlődéshez irányító mutató tényleges szállítási feladatok szervezését és végrehajtását. A sokirányú igénybevétel, a kedvező feltételek hiánya, a gyakorló állomány erőinek és figyelmének megosztottsága együttesen vezet el a szállítások tervezése és szervezése területén tapasztalható igénytelenséghez és felületességhez.

*Én is igaz, de a felhajtás, hogy minden olyan gyakorlaton, amilyen az a j. a. mely-
lok teljes mértékben az - egy adott
támasztási feltétel alapján*

6. A szállítási feladatok *időleges háttérbe szorulása nem kedvezett az elméleti munkának sem.* Bár a háborús körülmények között végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezési és végrehajtási feladataihoz egy sor központi utasítással, tansegédlettel rendelkezünk, ezek a szabályozók konkrét útmutatást, eligazodást nem adnak a PK HTPH-ek (hadtáptörzsek) számára. Az alapszabályzatunk⁶ megelégszik az után- és hátraszállítások alapvető elvének kimondásával, a szállításokban érintett szervek főbb kötelességeinek rögzítésével. A szakutasítás⁷ kizárólag a végrehajtó tagozat, a szállítókötélek tevékenységével foglalkozik. Egy másik főnökségi kiadvány⁸ ismét az alegységszintű végrehajtás szervezését ismerteti. Az Irányelvek⁹ pedig csak a szállítások végrehajtásával kapcsolatos követelményeket tartalmazza, a megoldás módjára, hogyanjára való válaszadás nélkül.

Ez a rövid, a gépkocsiszállításokkal foglalkozó központi kiadványok közötti tallózás is azt mutatja, hogy *a szakirodalom sem foglalkozik jelentőségének megfelelően a szállítás-szervezés központi kérdéseivel.*¹⁰

Nem pontosan tisztázott, milyen a PK HTPH munkarendje a szállítások szervezésére, milyen tartalommal, módszerrel irányítsa az utánszállítások szervezését, végrehajtásának irányítását, mi legyen a hadtáptörzs szerepe és feladata ebben a folyamatban. Ez a szabályozatlanság pedig egyúttal eredője a szállításokkal kapcsolatban meglévő szemléletbeli különbözőségeknek, a hiányok és formális tervezési okmányoknak, a nem megfelelő végrehajtási módszereknek, végső soron pedig a szállítások területén meglévő nagy fokú bizonytalanságnak. Nem véletlen, hogy a vita résztvevői is nagy teret szenteltek a PK HTPH (hadtáptörzs) tervező, szervező és végrehajtást irányító tevékenységének.

A PK HTPH (hadtáptörzs) szállításszervezési tevékenysége

A vita egyik központi gondolatát a PK HTPH (hadtáptörzs) szállításokat szervező és irányító tevékenységének értelmezése képezte. A hozzászólók lényegében áttekintették a PK HTPH „parancsnoki munkáját”,¹¹ s annak egészét vagy részeit kiemelve mutattak rá a szállításszervezés fogyatékoságaira, a javítás, a továbblépés lehetőségeire. A továbbiakban az ezzel kapcsolatos nézeteinket szeretnénk kifejteni.

Egyetértünk Eöri Tibor ezredes elvtárrsal abban, hogy a szállítások tervezésének, szervezésének és végrehajtásának „alapgondolatát”¹² a parancsnok konkrét követelményei, az előjáró szakmai intézkedései és a saját hadtápegységek (-alegységek) lehetőségei képezik.

A PK HTPH (hadtáptörzs) gépkocsiszállítások szervezésére vonatkozó - az általános PK HTPH-i munkarendben megvalósuló - tevékenységének tartalma - véleményünk szerint - a következő lehet:

- a szállítások szervezéséhez és végrehajtásához szükséges feladatok vétele (harcászati tájékoztató, parancsnoki intézkedés az anyagi biztosításra, előjáró hadtáptintézkedése alapján);
- a feladat tisztázása;

⁶ Csapathadtáp Utasítás. HM, 1965. (HTP/3)

⁷ Katonai Szállítási Utasítás II. rész. Gépkocsiszállítás (Tervezet). HM, 1973. (Közl/11.)

⁸ Közúti szállítások. HM tansegédlet, 1980. (Klt.: 93/1946.)

⁹ Irányelvek a hadtápcsapatok és -törzsek felkészítésére. HM, 1978. (Nyt. szám: 0314/23/1977.)

¹⁰ Az ezzel kapcsolatos hiányérzetét Skrabán László ezds. is kifejezte. I. m. 60. old.

¹¹ Dr. Lapos Mihály vörgy. érdekes, de a lényegét jól kifejező szóhasználat. Vö.: i. m. 6. old.

¹² I. m. 67. old.

- a hadtáptörzs és az anyagellátásban, szállításokban érintett szervek tájékoztatása;
- előzetes intézkedések megfogalmazása, végrehajtókhoz való eljuttatása;
- a szállítások végrehajtási feltételeinek elemzése az előjáró követelményei és a saját lehetőségek figyelembevételével (helyzetmegítélés);
- a PK HTPH szállítások végrehajtására, az anyagforgalom lebonyolítására vonatkozó elgondolásának kialakítása;
- jelentéstétel a parancsnok részére;
- gépkocsiszállítási tervek kidolgozása;
- útigénybevétel egyeztetése a TÖF-fel, hadművelleti alosztályvezetővel;
- intézkedések megfogalmazása, végrehajtókhoz történő eljuttatása;
- együttműködés megszervezése;
- a végrehajtás operatív irányítása.

Természetesen ez a munkarend a PK HTPH tevékenységében *nem önálló, elkülönült területet jelent, hanem a hadtápbiztosítás tervezésére, szervezésére és végrehajtására irányuló általános tevékenységben valósul meg.*

A PK HTPH-i munkarendből csak azon kérdéseket érintjük, amelyek a hozzászólásokban felmerültek.

A feladatlistázásnál nagyon fontosnak tartjuk, hogy a PK HTPH az általános követelmények (a harcfelelet anyagi biztosítására meghatározott parancsnoki elvárások, a hadtápbiztosítás rendjére vonatkozó előjárói intézkedések stb.) megértése mellett különös figyelmet fordítson a szállítási feladatok szervezésére közvetlen hatást gyakorló kérdések (pl. az alegységek, egységek harcfeleletai, a harcrend változásából, a támadás üteméből fakadó anyagi felkészítési-szállítási feladatok, vételezések, felesleges anyagok és eszközök hátraszállítása, légi úton történő kiszállítás stb.) értelmezésére.

A helyzetmegítélés során a PK HTPH-nak értékelni kell a szállítási feladatok megoldásának lehetséges változatait az összes befolyásoló tényezők figyelembevételével, és ki kell választani a legmegbízhatóbb változatot. Megítélésünk szerint e tevékenység során különös jelentőséggel bír a végrehajtás feltételeinek konkrét elemzése, vagyis annak megállapítása, hogyan, milyen feltételek és lehetőségek számbavételével lehet a szállítási feladatot megoldani, miként kell azok végrehajtását előkészíteni. Vitathatatlan, hogy e munka elvégzéséhez jó szolgálatot tehetne egy „komplex nyilvántartási rendszer”¹³, amely tartalmazná a tervezésekhez, szervezésekhez szükséges legfontosabb adatokat.

A PK HTPH szállításra vonatkozó, vitában kialakított elgondolásának tartalmát helyesnek tartjuk.¹⁴

Az elgondolás kialakítása tulajdonképpen a szállításszervezés első szakasza (a későbbi fázist az elhatározás szállítással foglalkozó részének részletes kidolgozása jelenti), amelynek alapját a parancsnok elgondolása, az anyagi biztosítással kapcsolatos esetleges utasításai, az előjárói hadtápbiztosítási intézkedések szállításszervezési része, az alárendeltek anyagi helyzete, a rendelkezésre álló szállítóképesség és esetleges szállítási igények képezik. Ezek mérlegelése alapján célszerű, ha a PK HTPH a szállításokra vonatkozó elgondolásrészben az alábbiakat rögzíti:

- szállítási feladatok nagyságrendjét, jellegét feladat, időszak és ütemek szerint;

¹³ Eöri Tibor ezds.: i. m. 65. old.

¹⁴ A szállítási elgondolás belső tartalmát Eöri ezds. fejtette ki. Uo. 66. old.

csak ezek a...
W. K. B. 2009.
Itt kellene megemlítenie a te-
lep. állomány. J. G. 2009. - nek
előz. saj. állomány. miközött
hátra nek

itt kell megalapozni.

- a szállítási feladatok megoldásának rendjét (saját szállítóeszközökkel, bevonásokkal stb.);

- a szállítások sorrendjét alárendeltekre és anyagokra vonatkozóan;
- szállítóeszköz-bevonás konkrét megoldási módját, formáját;
- anyagátadási, -előkészítési feladatokat, végrehajtásuk rendjét.

A szállításra vonatkozó elhatározás részletes kidolgozására később kerül sor, már a konkrét szállítási igények alapján, a feladatvégrehajtás teljes konkrétságában. A gyakorlatban lényegében itt kezdődnek a problémák, hiszen ezek végrehajtására már konkrét ellátási-szállítási tervadatokra van szükség.

A szállítások eszmei alapjának kidolgozásával kapcsolatban a szakmai közvéleményben vannak olyan - véleményünk szerint megalapozatlan - elvárások, amelyek az elgondoláshoz több, részletesebb és szállításcentrikusabb adatot, mutatót, megoldást igényelnek. Nézetünk szerint azonban ezen „követeléseknél” nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt, hogy az anyagi biztosításban érintett fegyvernemi és szolgálatiág-főnökök a PK HTPH elgondolása kialakításával (így a szállításra vonatkozó alapeszme kimunkálásával is) egy időben végzik az alárendeltjeik ellátására vonatkozó tervezéseket. Mivel a gépkocsiszállítások szervezésének egyik legfontosabb része a szállítási igények megfogalmazása, természetes az igény arra, hogy ezek az igénylések gyorsan készüljenek el és időben adják le (juttassák el) a hadtáptörzs részére. De reálisan számolni kell azzal, hogy a szállítatók a „kinek, mit, mennyit, mikor, honnan és hová” kérdésekre csak azután tudnak választ adni, miután ellátási terveiket elkészítették.

Mivel ezen tervek elkészítése késik, reálisan számolni kell azzal, hogy a szűk szállítási elgondolás elkészítése érdekében a hadtáptörzsnek bizonyos, a hadtáp-anyagi biztosításhoz közvetlenül nem tartozó ellátási számvetéseket is magára kell vállalnia - gyakorlat céljából -, a PK HTPH komplex szállítási elgondolást nem lesz képes készíteni.

Míndezeket nem lehet figyelmen kívül hagyni a PK HTPH gépkocsiszállítások tervezésére és végrehajtására vonatkozó elgondolásának kialakításakor.

Ellentmondó vélemények merültek fel a vitában a szállítások tervezése vonatkozásában. Bár elvben a hozzászólók egyetértettek abban, hogy csökkenteni kell - különösen egységszinten - a szállítástervezés bürokratikuságát, mégis a tervezési-szervezési feladatok végzése, a megoldási javaslatok, változatok kidolgozása mindig újabb és újabb okmányokat, terveket „szült”. Néhány konkrét példa az eszmecseréből: „Szükségessé válik az ezredhadtáptörzs részéről kidolgozni egy részletes szállítási és rakodási számvetést, mely a hadtápbiztosítási terv mellékletét képezné”.¹⁵ „A szervező munka okmányai természetesen a helyzettől függően változhatnak, amelyek közül a legfontosabbak a szemrevételezési (felderítési) terv, az együttműködési tervtábla. Ezenkívül a kialakult helyzettől függően készülhet már a megszervezés időszakában komplex feltöltési terv, vasúti kirakóállomás, anyagátadópon működésének terve, a közvetlen harcérrintkezésben levő alegységek éjszakai feltöltésének terve, a légi utánszállítás és a sebesültek kiürítésének terve stb.”¹⁶ Valahogy el sem tudjuk már képzelni egy feladat végrehajtását papír, okmány nélkül. Miért kell egy ellátóalegység-parancsnoknak minden rendeltetészerű, de rutinszerű munka végrehajtására tervet készíteni?! Úgy gondoljuk, ez nem járható út, s ezt a háborús, reális tapasztalatok is bizonyítják. Ezért mi azokkal a nézetekkel értünk egyet, melyek a gyakorlati munka előtérbe állítását szorgalmazzák, s azt vallják, hogy a

¹⁵ Lásd: Skrabán László ezds.: i. m. 60. old.

¹⁶ Vö. Eöri Tibor ezds.: i. m. 68-69. old.

mind a 2?
végrehajtását biztosító terveket nem kell pontosan előírni. A PK HTPH igenis kapjon önállóságot annak megállapítására, hogy a megszervezés végrehajtásához mikor, milyen részterv elkészítését látja szükségesnek (ha egyáltalán annak látja), s ne a terv készítését, hanem a feladat, a munka végrehajtását kérik számon.

A magunk részéről a szállítástervezés elengedhetetlen munkáihoz (amely egyben a tervezés okmányait is jelenti) a következőket soroljuk:

- a szállítások szállítási igényeinek vétele és a szállítási igények összesítése;
- a gépkocsiszállítási terv kidolgozása;
- a szállítási igények teljesítésének visszaigazolása az igénylők részére;
- a gépkocsiszállítások grafikus tervének (anyagforgalmi tervének) kidolgozása;
- a szállítási tervfeladat megfogalmazása az ellátószervezet-parancsnok részére; + + +
- a szállítási intézkedések kidolgozása az alárendeltek részére;
- útiigénybevétel, mozgás szabályozása (elsősorban a dinamikában). ez nem terv-vezéren

Sok hasznos észrevétel, javaslat hangzott el a szállítási feladatok végrehajtásának vezetésével összefüggésben. Véleményünk szerint a gépkocsiszállítások végrehajtásának operatív irányítása magában foglalja a különböző vezetési szervek, szolgálati személyek mindazon tevő kénykedéseit, amelyek a szállítások szervezetségének biztosításával és végrehajtásával kapcsolatosak. Megítélésünk szerint a szállítások vezetésének általános célját a szállítókötelekek - szállítások végrehajtására való - állandó készenlétének fenntartása, elhelyezkedésük, településük, áttelepülésük és szállítási feladataik kellő időben történő meghatározása, az anyagforgalom lebonyolításában érintett szervekkel való jó együttműködés előfeltételeinek megteremtése, és az anyagi eszközök szállításával összefüggő munka hatékonyságának biztosítása képezi. A gépkocsiszállítások vezetésének rendkívül fontos területét alkotja az ún. menetirányítás, amely a szállítási folyamatok végrehajtásának állandó figyelemmel kísérését, célszerű szabályozását, ellenőrzését, akadályozó zavarok elhárítását és terv- és végrehajtást módosító intézkedések kiadását foglalja magába. A szállítóoszlopok menetirányítása, mozgásának szabályozása csak akkor javítható, ha növeljük az alegység- és oszlopparancsnokok vezetéstechnikai felkészültségét, ha az ellátóalegységeket az oszlopokon belüli, oszlopok közti, szállítóoszlop-ellátószervezet, valamint szállítóoszlop - PK HTPH (hadtáptörzs) közötti összeköttetés fenntartására szolgáló korszerű híradó eszközökkel látjuk el.

A képzés helyzete, feladatai és felelőssége

A szállításszervezés és -végrehajtás területén levő helyzet kialakulásához nyilvánvalóan „hozzájárult” az oktatás is, bármennyire is szeretnénk ennek ellenkezőjét hinni. Az akadémiai képzés felelőssége a háborús szállítások tervezése, szervezése és végrehajtásának irányítása területén kettős: egyrészt megfelelően formálni kell a parancsnoki és fegyvernemi szakokon tanuló hallgatók szemléletét az anyagi eszközök szállításának jelentőségével, fontosságával és szervezésével kapcsolatban, másrészt részletes és tételes szakmai ismereteket szükséges tanítani a témával kapcsolatban a hadtápfőnök-jelölteknek.

A harctevékenységek során végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások részletes oktatását a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián 1964-ben kezdtük meg. Az oktatással párhuzamosan dolgoztuk ki a tananyag szakirodalmi bázisát, elsősorban a leningrádi Hadtáp és Közlekedési Katonai Akadémia tankönyvei, a Budapesti Műszaki Egyetem Gépjármű Közlekedési Tanszék jegyzetei, az Autó Tudományos Kutatóintézet közreadott

munkái, valamint az Autóközlekedési Vállalat (a későbbi VOLÁN-Tröszt) gyakorlatban alkalmazott segédletei és táblázatai alapján. A jegyzet- és tananyagírásban tanszékünk az 1960-as évek végére, az 1970-es évek elejére komoly eredményeket ért el. A tananyagban azonban – bár kielégítették a tudományos munkával szemben támasztott követelményeket – *erősen érezhető volt a szállításszervezésre vonatkozó polgári tudományágazatok és -területek adaptálása, az útkeresés a háborús körülmények között végrehajtására kerülő szállítási feladatok irányába*. Ezért a későbbi évek során az elkészített anyagokat a különböző gyakorlatok, valamint az oktatás tapasztalatai alapján többször átdolgoztuk. Napjainkra sikerült egy olyan tananyagbázist kialakítani, amely a szállításszervezés szempontjából – mindenekelőtt közlekedési irányultsággal – biztosítja az alapvető ismeretek megszerzését. Itt említenénk meg a Közúti szállítások szervezése és végrehajtása c. tankönyvet, a Példagyűjteményt, a Normatáblázatok gyűjteményét, a különböző komplex alkalmazói feladatokat, amelyek egymást kiegészítve, az elmélet és gyakorlat összhangját biztosítva jól felhasználhatók valamennyi szállítási tagozatban végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezésében.

Ezek a tananyagok azonban – bár jól felhasználhatók mind a hadtáptörzsek szállítási munkaszervezéséhez, mind a közlekedés területén – *csak közlekedési szakirodalmak*. Emiatt a PK HTPH-ek, hadtáptörzsek, tervező szakemberek szállításszervező munkáját csak annyiban tartalmazzák, amennyiben valamennyi szállítási tagozatban a PK HTPH (hadtáptörzs, hadtáp-hadműveleti osztály) a gépkocsiszállítások szervezője. Ezért további kiegészítésre, egységesítésre és pontosításra vár a gépkocsiszállítások szervezésével és végrehajtásával foglalkozó jegyzetanyag, elsősorban az ellátókötelek belső munkája, a nagytömegű anyagi eszközök átadás-átvételének gyakorlati megvalósítása, a PK HTPH (hadtáptörzs) és az ellátószervezet-parancsnokok közötti egycsatornás információs rendszer kialakítása, a végrehajtó alegységek vezetése, valamint az után- és hátra szállítási utak előkészítése és igénybevétele vonatkozásában.

A megfelelő szakirodalmi háttér mellett az oktatás eredményessége szempontjából fontos tényező, hogy az adott témát milyen óraszámban lehet oktatni. A katonai gépkocsiszállítások szervezését (amely korábban gépkocsiszállítások üzemtana néven „futott”) az 1970-es évek közepéig 120 órában tudtuk feldolgozni. Azóta új tantárgyak egész sora került a képzés rendszerébe (pl. katonai szociológia, REVA ismeretek, jog, rádióelektronikai harc elleni védelem, 1987 szeptemberétől emelt óraszámú orosz nyelvi képzés, testnevelés stb.), amely szűkítette a szakmai oktatás lehetőségeit. Emiatt a közlekedési tananyagok feldolgozására jelenleg mintegy 100 óra áll rendelkezésre, melyből közel 40 óra foglalkozik „tiszta” szállításszervezési kérdésekkel. A megszerzett ismeretek elmélyítését, a gyakorlati jártasság erősítését a Hadtápbiztosítás tantárgy keretén belül feldolgozásra kerülő (s természetesen szállításokkal is foglalkozó) ún. teljes gyakorlati feladatok szolgálják.

Mindezek alapján úgy gondoljuk, hogy az Akadémián a háborús gépkocsiszállítások tananyagának feldolgozása, a korszerű szállításszervezési módszerek megalapozása a képzési céloknak megfelelően biztosított. *Érezzük azonban felelősségünket a tananyag még pontosabb és konkrétabb kidolgozásában, a szállítási feladatok tervezési, szervezési és végrehajtási munkáinak gyakorlatiasabb oktatásában, a hallgatók korszerű szemléletű nevelésében*. S természetesen arra törekszünk, hogy a „hadtáp hallgatókat mind elméleti, mind gyakorlati

vonatkozásban oly módon készítsük fel a szállítások szervezésére és irányítására, a hadtápegységek vezetésére, hogy képesek legyenek e fontos probléma szakszerű és pontos megoldására”.¹⁷

Következtetések és javaslatok

A háborús viszonyok között végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezése és végrehajtása területén szerzett tapasztalataink *alátámasztják* a vita azon sommás végkövetkeztetését, mely szerint a megnövekedett feladatok végrehajtása szükségszerűen megkívánja a szállításszervezési módszerek korszerűsítését, a PK HTPH (hadtáptörzs) munkarendjének, tartalmának, tervezési-szervezési módszereinek megújítását, a képzés hatékonyságának javítását. *A korszerűsítésre vonatkozó következtetéseink és javaslataink a következőkben foglalhatók össze:*

1. Mivel a csapatok harctevékenységeinek anyagi biztosítását az ellátás és szállítás dialektikus egysége képezi, s mivel e kapcsolatban az ellátás a meghatározó, a gépkocsiszállítások szervezésének korszerűsítését *az ellátási rendszer modernizálásával* kell kezdeni. Tekintettel arra, hogy a szállítási feladatok végrehajtásának szűk keresztmetszetei a lőszerellátás és -szállítás területén jelentkeznek legérzékenyebben, a korszerűsítést a mai lőszerellátási rend felülvizsgálatával lenne célszerű kezdeni. E munka során kiemelt figyelmet kellene fordítani a végrehajtó tagozatokra, mivel az anyagi (lőszer-) biztosítás feltételei ott a legkedvezőtlenebbek.

2. Az ellátás korszerűsítésével párhuzamosan célszerű végrehajtani - az ellátásért és szállításért való felelősség jelenlegi elvének meghagyásával - *a szállítási rendszer továbbfejlesztését*. A fejlesztés során a fő figyelmet a szállítási rendszer objektív alapjának tekinthető szállítóegységek, -alegységek szervezeti korszerűsítésére, élet-, működő- és teljesítőképeségének fokozására szükséges koncentrálni.

3. A korszerű szállításszervezés *nem képzelhető el egységes tervezési okmányok nélkül*. Elméleti ismereteink és gyakorlati tapasztalataink alapján a gépkocsiszállítások tervezéséhez az alábbi okmányokat javasoljuk kidolgozni: 1. Szállítási igénylés (Szállítatók okmánya); 2. Szállítási igénylések összesítése (A hadtáptörzs tervezési okmánya); 3. gépkocsiszállítási terv (A hadtáptörzs tervezési okmánya); 4. Gépkocsiszállítások grafikus terve (A hadtáptörzs vezetési okmánya); 5. Szállítási tervfeladat (Ellátókötelékpáncsnok tervezési okmánya a szállítási feladatok végrehajtására, melyet a hadosztály és ezredhadtáptörzs dolgoz ki). Az okmányok lehetséges belső tartalmát egy későbbi cikkben kívánjuk szemléltetni. Tovább kell fokozni az erőfeszítéseket a szállítástervezés számítógépes támogatása reális feltételeinek megteremtése érdekében.

4. Az ellátási és szállítási rendszer korszerűsítése, a vertikálisan egységesített tervezési okmányok kidolgozása és elfogadása, az ellátásért és szállításért megfogalmazott - s annak gyakorlatban érvényt szerzett - felelősség birtokában célszerű lenne kidolgozni egy olyan *Szállítási Utasítást*, mely a háborús harctevékenységek alatti gépkocsiszállítások tervezését, szervezését és végrehajtását átfogóan szabályozná. Az utasítás alapját a tanszék által kidolgozott Gépkocsiszállítások szervezése a csapatok harctevékenységeiben (Klt/1986/KSZF) c. jegyzet képezhetné.

¹⁷ Lásd: dr. Lapos Mihály vörge.: i. m. 6. old.

5. A gyakorlatokon – összhangban a szolgálat más irányú elfoglaltságaival – *előtérbe kellene állítani a szállítási feladatok gyakoroltatását*. Céltudatosan kell keresni azokat az eljárásokat, módszereket, tevékenységi formákat, amelyek eredményesebbé teszik a feladatmegoldást a szállítások területén.

6. Az akadémiai képzés korszerűsítése során kiemelt figyelmet kell fordítani a harc alatti szállításszervezés és -irányítás kérdéseinek oktatására. A téma összeállításával, a hadtápbiztosítási komplex feladatok levezetése keretén belüli jelentőségének növelésével *meg kell erősíteni* a katonai közlekedés és szállítás tantárgycsoport helyét és szerepét az oktatás általános rendszerében. A problémakör oktatási konzekvenciáinak feldolgozása és gyakorlatba történő bevitele érdekében egy *ősztanintézeti konferencia* megtartását kezdeményezzük a szállítást és közlekedést tanító tanárok és oktatók számára, amelyet a ZMKA Hadtáptanszék szervezne meg, 1987 októberében. Javasoljuk továbbá *fenntartani* a hadtáptisztek tanfolyamrendszerű szállító továbbképzését az MN KSzF-ség szervezésében és a ZMKA Hadtáptanszék, HDS hadtáptörzs lebonyolításában.

Befejezésül szeretnénk hangsúlyozni, hogy hozzászólásunkban elsősorban azokat a problémaköröket érintettük, amelyek megoldásában – beosztásunk és feladatkörünk alapján – közvetlenül részt tudunk és akarunk venni. Ennek megfelelően állítottuk össze tenniakarásunk irányait is kifejező javaslatainkat. Úgy gondoljuk, hogy csak ilyen megközelítés és szemlélet esetén vezethet eredményre a felső vezetés által a helyzet megváltoztatására indított „koncentrált támadás”.